

Beszámoló a 2005/2006. tanévről

A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének állományában e tanévben egyetlen személyi változás történt: a nyugalomba vonult dr. Kálnási Árpád egyetemi docens megüresedett helyére Fehér Krisztina doktori hallgató került, tanársegédi státusban. A tanévben a tanszék oktatói az alábbiak voltak: Szikszainé dr. Nagy Irma, dr. A. Molnár Ferenc és dr. Hoffmann István egyetemi docensek, dr. Kis Tamás, dr. Tóth Valéria, dr. Rácz Anita, dr. Dobi Edit — aki tanév közben gyermekgondozási szabadságra vonult — egyetemi adjunktusok, valamint Szilassy Eszter és Póczos Rita tanársegédek. Dr. Nyirkos István professor emeritusként segítette az oktató- és kutatómunkát. A tanszék könyvtárosa (a Finnugor Tanszékkel közösen) Hoffmann Istvánné, az intézet titkára pedig Kecskemétiné Legoza Eszter volt. A szakmódszertani képzésbe óraadóként kapcsolódott be a gyakorlóiskola tanára, Sápiné Bényei Rita.

A tanszék oktatómunkájával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy e tanévtől a magyar szakos hallgatók oktatása mellett az egyetemünkön újonnan induló média és kommunikáció szakos képzésbe is bekapcsolódtunk.

Hallgatóink versenyeken elért eredményei közül ezúttal azt kell kiemelni, hogy az országos felsőoktatási Kossuth szónokversenyen 2005 novemberében Fűrő József második alkalommal kapott különdíjat.

A doktori képzés a korábban kialakult keretben folyt: a magyar nyelvtudományi alprogram a Kertész András professzor vezette Nyelvtudományok Doktori Iskola részeként működött. A doktori program ösztöndíjas hallgatói a 2005/2006. tanévben az alábbiak voltak: III. évfolyam: Györffy Erzsébet, Kocán Béla és Reszei Katalin (Fehér Krisztina tanársegédi kinevezése miatt levelező hallgatóként folytatta doktori tanulmányait), II. évfolyam: Kollár Krisztián, I. évfolyam: Boros Katalin és Kenyhercz Róbert. Györffy Erzsébet a tavaszi félévet a Svéd Királyi Akadémia ösztöndíját elnyerve az Uppsalai Egyetemen töltötte, ahol névtani tanulmányokat folytatott. Doktoranduszaink (a Miskolcon tanító Kollár Krisztián kivételével) mindnyájan részt vettek a tanszéki oktatómunkában is.

A doktori program keretében 2005 szeptemberében Síkfőkúton az egyetem alkotóházában rendeztük meg a már hagyományosnak számító doktori témabemutató konferenciánkat, amelyen doktori programunk minden hallgatója előadással vett részt. Rendezvényünket az ELTE és a Kolozsvári Egyetem magyar nyelvészeti doktori programjaival közösen szerveztük. Ezeket az intézményeket oktatók és hallgatók képviselték: az ELTE-ről Juhász Dezső, Tátrai Szilárd, Farkas Tamás, Fodor János, illetőleg Streli Zita, Bárh János, Slíz Mariann, Szabó

Zsuzsanna, Kapin Anita, Kolozsvárról pedig Csomortáni Magdolna, Kádár Edit és Demeter Éva vett részt a konferencia munkájában.

A tanév során a magyar nyelvészeti alprogramban három doktori védésre került sor. 2005. december 1-jén Nemes Magdolna védte meg „Földrajzi köznevek állományi vizsgálata” című értekezését, Takács Judit „Keresztnevek jelentésváltozása. Egy tulajdonnévtípus közszóvá válásának modellje” című disszertációjának védésére 2006. január 31-én került sor. Szabó Edina „A mai magyar büntönszlang” témaköréből készített munkáját pedig 2006. február 16-án védte meg. Alprogramunkban habilitált 2006 tavaszán dr. Kabán Annamária, a Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének docense.

A Magyar Nyelvtudományi Tanszék életének kiemelkedően fontos eseménye volt, hogy Szikszainé Nagy Irma kollégánk „A kérdésalakzatok retorikája és stilisztikája” című értekezését a 2006. május 31-én a Magyar Tudományos Akadémián megtartott nyilvános vitában sikerrel megvédte, és az eljárás eredményeképpen elnyerte az MTA doktora címet.

A tanszéken folyó tudományos kutatómunkát e tanévben is jelentős pályázati támogatások segítették. Hoffmann Istvánnak az OTKA által támogatott „Helynévtörténeti vizsgálatok az ómagyar korból” című kutatási pályázata keretében „A Magyar Névarchívum Kiadványai” sorozatának 9. és 10. kötete jelent meg. Elsőként Rácz Anita munkája, „A régi Bihar vármegye településneveinek nyelvészeti vizsgálata” (Debrecen, 2005. 235 lap), amely a szerző doktori értekezése alapján készült. Hoffmann István szerkesztő vezetésével nagyobb munkaközösség (Tóth Valéria, Póczos Rita, Rácz Anita, Györffy Erzsébet és Reszegi Katalin) dolgozott azon a szótáron, amelynek első kötete „Korai magyar helynévszótár (1000–1350)” címmel jelent meg (Debrecen, 2005. 449 lap). E munka a jelzett korból a betűrendben elől álló 15 régi magyar vármegye (Abaúj–Csongrád) helyneveinek minél teljesebb gyűjteményét kívánta a szakmai közönség rendelkezésére bocsátani.

A kutatási program keretében első alkalommal rendeztük meg az egyetem síkfőkúti alkotóházában a „Helynévtörténeti szeminárium”-ot, amelyet a továbbiakban éves rendszerességgel szeretnénk megtartani. A kétnapos rendezvényen 2006. május 30–31-én mintegy 25 névkutató vett részt az ország több intézményének képviselőjében, közülük 11-en előadást is tartottak.

A Molnár Ferenc OTKA-pályázatának folytatásaként a tanév során két könyvet is megjelentetett: elsőként a „Balassi-kommentárok”-at (Debrecen, 2005. 156 lap), majd ezt követően „A legkorábbi magyar szövegemlékek. Olvasat, értelmezés, magyarázatok, frazeológia” című munkáját (Debrecen, 2005. 188 lap).

A debreceni tanszék régi adósságát törlesztette Kálnási Árpád azzal, hogy kiadó, áldozatos munkával (és Jakab László hathatós támogatásával) elkészítette a „Debreceni cívis szótár”-t. E munka tervét még az 1930-as években fogalmazta meg Csúry Bálint professzor, és hosszú időn át tartó megvalósulatlansága el-

lenére a szakmabeliek a „Szamosháti szótár” mellett a debreceni népryelvkutató iskola emblematis darabjaként emlegették. A 2005-ben megjelent könyvet (Debrecen. 830 lap) a szakmai közvélemény a nagy várakozásnak megfelelő pozitív kritikával fogadta.

Nyirkos István Finnországban készült sikerkönyve, a finn–magyar–finn zsebszótár immár a negyedik kiadásban látott napvilágot (Suomi–Unkari–Suomi. Taskusanakirja–Zsebszótár. Helsinki–Juva, 2005. WSOY. 791 lap).

2006. augusztus 23. és 26. között a Nemzetközi Magyarstudományi Társaság Debrecenben rendezte meg a VI. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszust, amelynek lebonyolításában intézetünk oktatói tevékeny részt vállaltak. A rendezvény társeelnöke Maticsák Sándor intézetigazgató volt, a nyelvészeti szekció munkáját titkárként Hoffmann István hangolta össze. Szikszainé Nagy Irma, A. Molnár Ferenc és Hoffmann István önálló szimpóziumok szervezését vállalta, rajtuk kívül Boros Katalin, Dobi Edit, Fehér Krisztina, Györffy Erzsébet, Kenyhercz Róbert, Kocán Béla, Póczos Rita, Rác Anita, Reszegi Katalin és Tóth Valéria vett részt előadással a kongresszus munkájában.

Szikszainé Nagy Irma a DAB nyelvészeti munkabizottságának elnökeként „A szecesszió” címmel szervezett 2005 szeptemberében konferenciát, amelynek előadásai a Magyar Nyelvjárások 43. kötetében jelentek meg (27–48).

Tanszékünk 2006. januárjában a 100 éve született kolozsvári nyelvészprofesszor, Szabó T. Attila tiszteletére rendezett tudományos emlékülést, amelyen az előadók, Péntek János, B. Gergely Piroska és Sebestyén Árpád az ünnepelt tudományos eredményei mellett bőven szóltak Szabó T. Attila debreceni kapcsolatairól is. Az emlékülés előadásainak szövegét a Magyar Nyelvjárások e kötetében adjuk közre (5–28).

Oktatóink aktívan részt vettek a tudományos közéletben is: ennek fő formái a bizottsági munka, a pályázati értékelésekben és a tudományos fokozatszerzési eljárásokban való részvétel voltak. Az MTA újraválasztott Nyelvtudományi Bizottságának ismét tagja lett Nyirkos István és Hoffmann István. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Választmányának munkájában részt vesz Nyirkos István, Sebestyén Árpád, Szikszainé Nagy Irma, A. Molnár Ferenc és Hoffmann István, akit ismét a Névtani Tagozat elnökévé választottak. A társaság debreceni csoportjának elnöke Szikszainé Nagy Irma, titkára pedig Rác Anita lett.

Nyirkos István professzort az észti–magyar kulturális kapcsolatok ápolása terén végzett kiemelkedő munkája elismeréseképpen Arnold Rüütel, az Észt Köztársaság elnöke a Terra Mariana Kereszt V. fokozatával tüntette ki. A kitüntetést 2006. május 9-én Tovo Tasa nagykövet nyújtotta át az ünnepeltnek.

A Magyar Nyelvjárások előző számában (43: 213–4) számoltunk be arról, hogy Fehértói Katalin férjének, a kiváló névkutatónak az emlékére és az onomasztikai kutatások előmozdítására Kiss Lajos-díjat alapított. E díjat a kuratórium döntése alapján első alkalommal tanszékünk adjunktusa, Tóth Valéria nyerte

el. A díj átadására ünnepélyes keretek között, az alapítványtevő családjának jelenlétében 2006. június 2-án, Kiss Lajos születésnapján került sor. Tóth Valéria e tanévben egy másik díjat is elnyert: 2005 szeptemberétől két év időtartamra Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesül.

A tanszékről további információk találhatóak a <http://mnytud.arts.klte.hu> honlapon.

HOFFMANN ISTVÁN